

TARTALOM

Mágneses
alajjelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

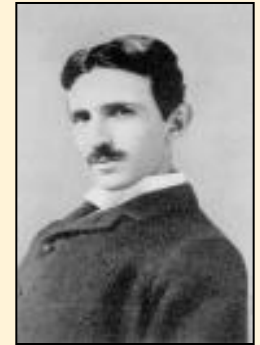
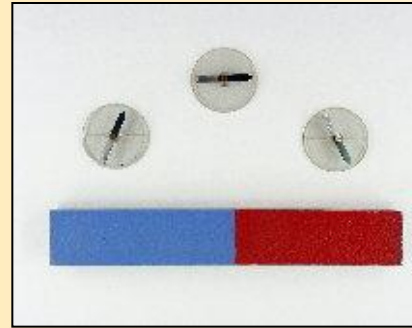
Lorentz erő

Mágneses
indukció

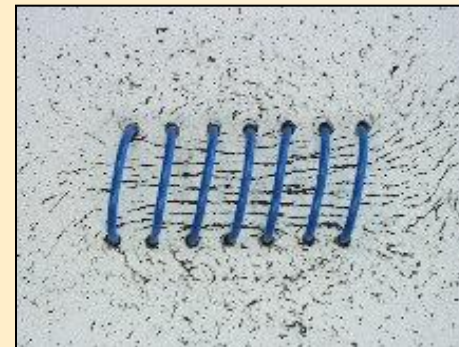
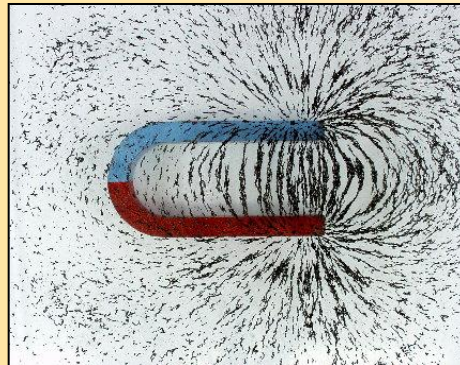
Mágneses
indukcióvonalak

Mágneses
térerősség

Kérdések

Mágneses mező jellemzése

TARTALOM

Mágneses alapjelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

Mágneses
indukcióvonalak

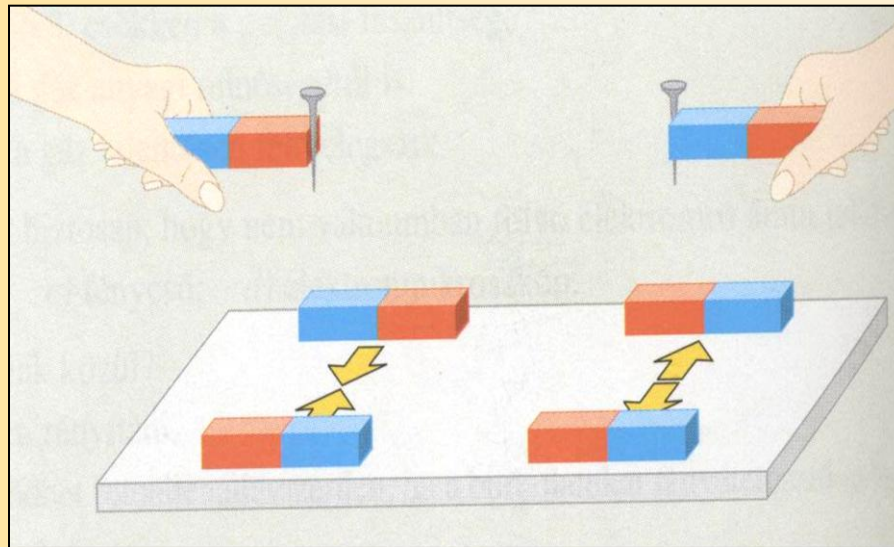
Mágneses
télerősség

Kérdések

Mágneses alapjelenségek

Mágneses kölcsönhatás

A mágnesek egymásra és a vastárgyakra erőhatást fejtenek ki.

vonzó és taszító erő

TARTALOM

Mágneses
alapjelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

Mágneses
indukcióvonalak

Mágneses
télerősség

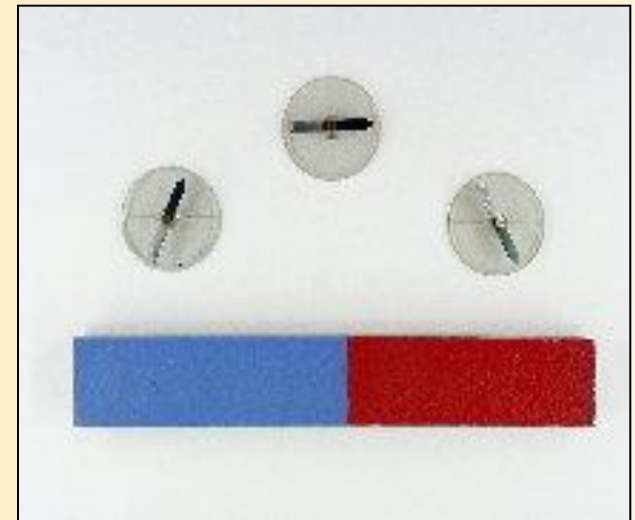
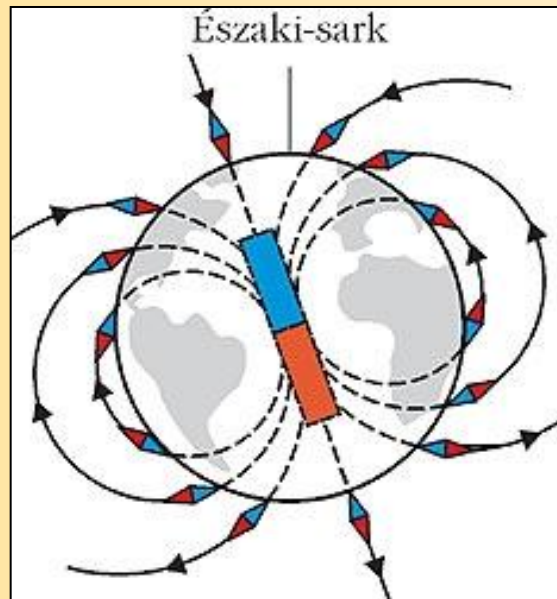
Kérdések

Mágneses pólusok

északi pólus: a mágnes északi irányba mutató pólusa

déli pólus: a mágnes déli irányba mutató pólusa

földrajzi észak = fizikai déli mágneses pólus

TARTALOM

Mágneses
alapjelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

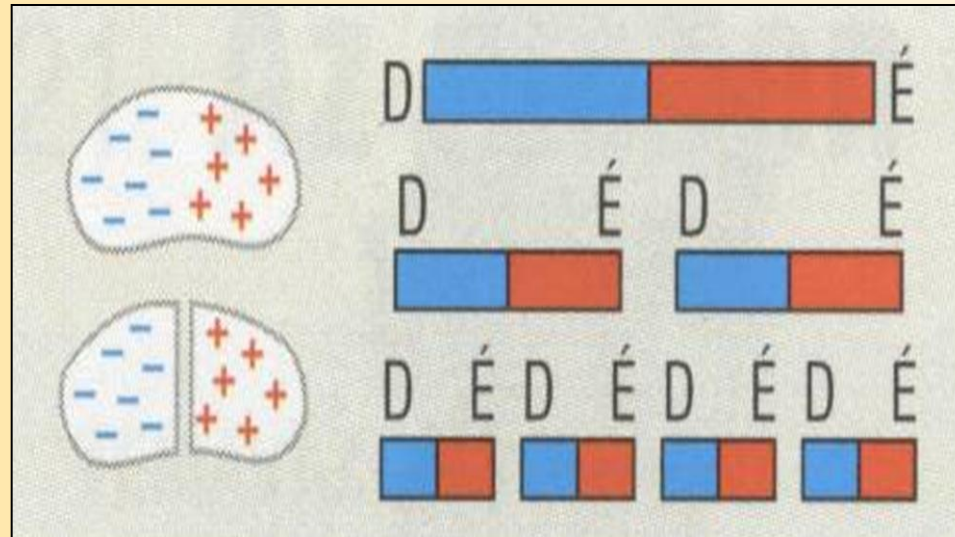
Mágneses
indukcióvonalak

Mágneses
télerősség

Kérdések

Mágneses dipólus

Az elektromos töltések és a mágneses dipólusok

Elektromos „monopólus” létezik, viszont a mágneses pólusok nem választhatók szét.

TARTALOM

Mágneses
alajelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

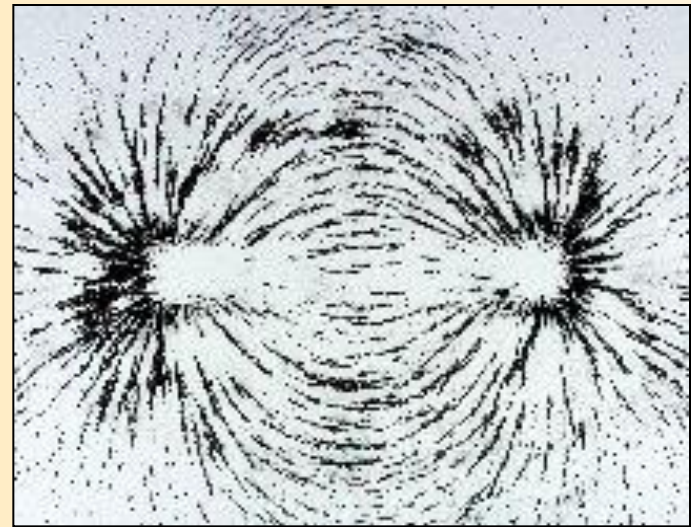
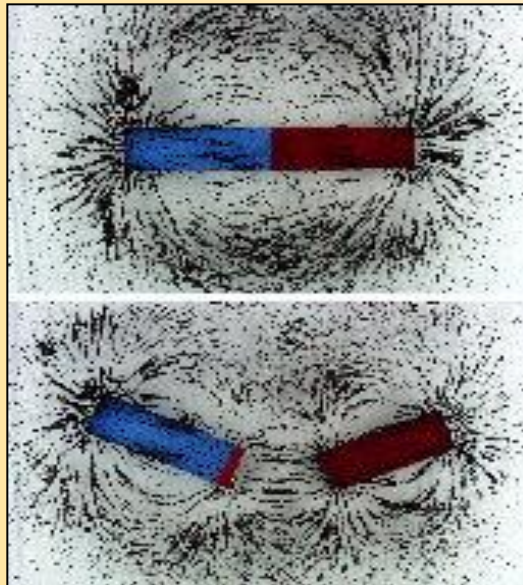
Mágneses
indukcióvonalak

Mágneses
térerősség

Kérdések

Mágneses mező szerkezete

A mágneses mező vasreszeléssel szemléltethető.

rúdmágnesek

TARTALOM

Mágneses
alajelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

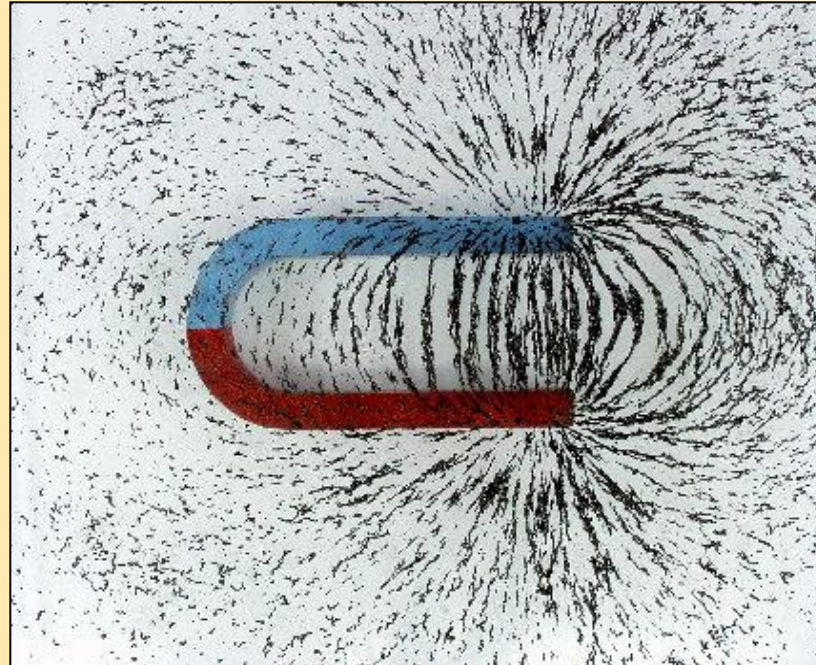
Mágneses
indukció

Mágneses
indukcióvonalak

Mágneses
térerősség

Kérdések

Mágneses mező szerkezete

patkómágnes

TARTALOM

Mágneses
alapelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

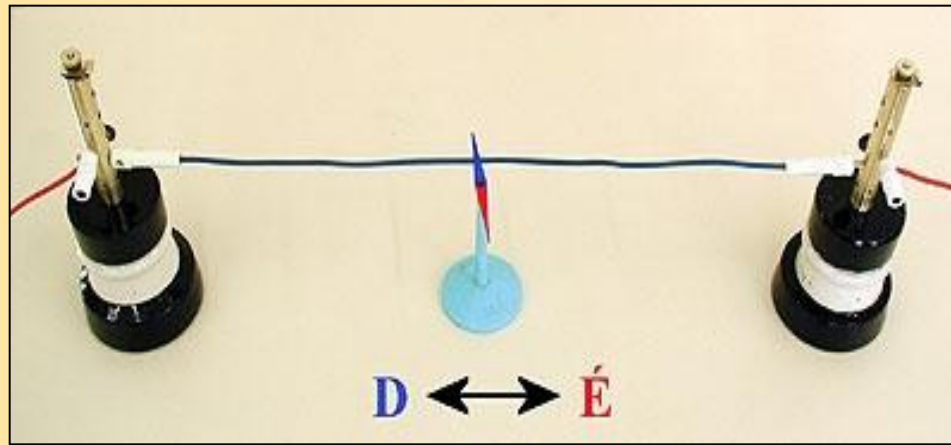
Mágneses
indukcióvonalak

Mágneses
télerősség

Kérdések

Az áram mágneses hatása

Oersted „véletlen felfedezése”, kísérlete - 1820

Az áram bekapcsolásával
egyidőben az iránytű kitér az
észak-déli irányból

Hans Christian
Oersted (1777-1851)
dán fizikus, vegyész

Következtetés: a mágneses mező forrása az elektromos
áram.

TARTALOM

Mágneses
alajelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

Mágneses
indukcióvonalak

Mágneses
télerősség

Kérdések

Az áram mágneses hatása

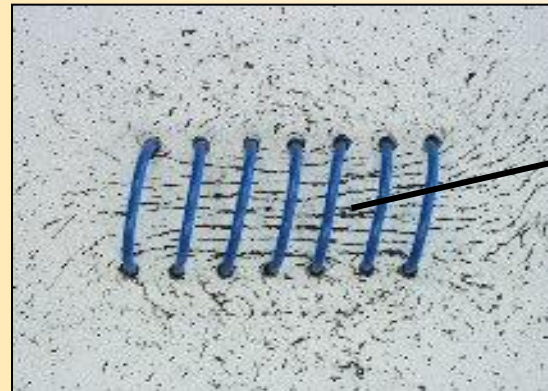
Árammal átjárt vezetők által létrehozott mágneses mező

egyenes vezető

körvezető

Homogén mező
sűrű menetes
tekercsnél
(szolenoid vezető)

tekercs

TARTALOM

Mágneses
alapelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

Mágneses
indukcióvonalak

Mágneses
télerősség

Kérdések

Az áram mágneses hatása

Árammal átjárt vezetők kölcsönhatása:

- azonos áramirány esetén vonzás
- ellentétes áramirány esetén taszítás tapasztalható.

André Marie Ampère

(1775-1836)

Francia matematikus, fizikus

„Az amper olyan állandó elektromos áramerőssége, amely két párhuzamos, egyenes, végtelen hosszúságú, elhanyagolhatóan kicsiny kör keresztmetszetű és vákuumban egymástól 1 m távolságban levő vezeték között méterenként

$2 \bullet 10^{-7}$ N erőt hoz létre.”

TARTALOM

Mágneses
alapjelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

Mágneses
indukcióvonalak

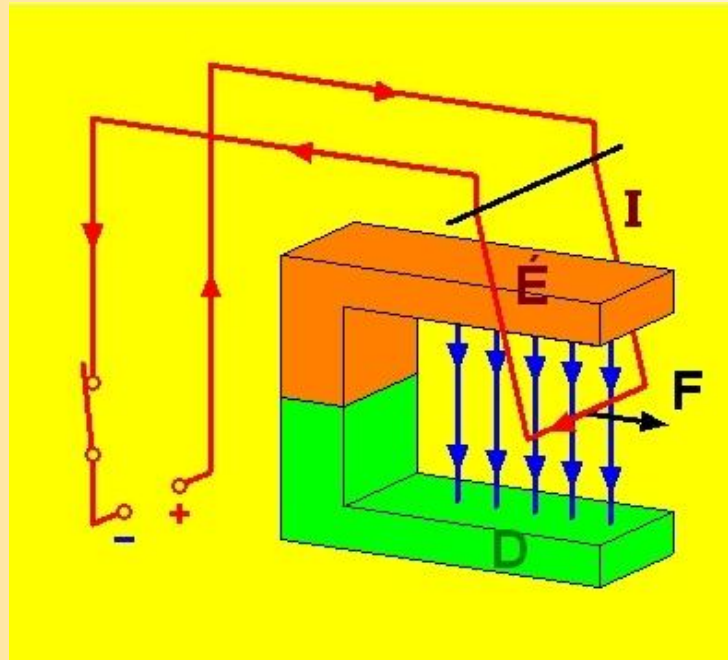
Mágneses
térerősség

Kérdések

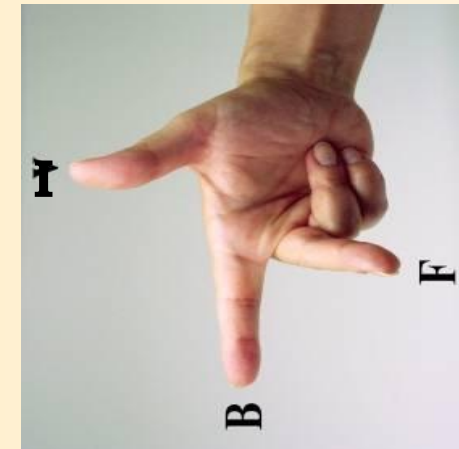
Lorentz erő

Egy mágneses mező megfelelően elhelyezett áramjárta vezetőre erőt fejt ki.

A legnagyobb Lorentz erő akkor észlelhető, ha az egyenes vezető merőleges a mezőre.

Erő irányának
meghatározása:
jobbkez-szabály

TARTALOM

Mágneses
alajjelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

Mágneses
indukcióvonalak

Mágneses
télerősség

Kérdések

Mágneses indukció

A mágneses indukcióvektor: vektormennyiség mely a mező erősségét és irányát adja meg a mágneses mező pontjaiban.

A mágneses indukció (B)

- egyenesen arányos a mezőbe helyezett egyenes áramjárta mérőhuzalra ható maximális erővel
- fordítottan arányos a mérőhuzalban folyó áramerősséggel és a huzal hosszával

$$B = \frac{F_{L \max}}{I \cdot l} \Rightarrow F_{L \max} = B \cdot I \cdot l$$

Ha a mérőhuzal párhuzamos a mező indukcióvonalalaival akkor $F_L = 0$

TARTALOM

Mágneses
alapjelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

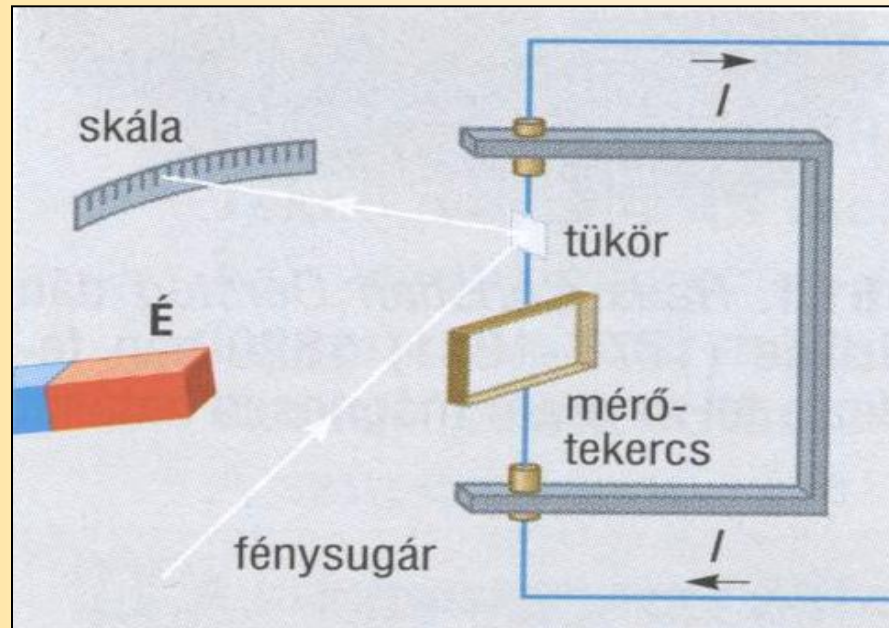
Mágneses
indukcióvonalak

Mágneses
térerősség

Kérdések

Mágneses indukció

A mágneses indukció vektor nagyságának és irányának meghatározása magnetométerrel (mérőkerettel): **forгатónyomaték** méréssel.

TARTALOM

Mágneses
alapelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

Mágneses
indukcióvonalak

Mágneses
térerősség

Kérdések

Mágneses indukció

A mágneses mező adott pontjában a magnetométerre ható maximális forgatónyomaték ($M_{\max}$) egyenesen arányos:

- a magnetométeren folyó áramerősséggel (I)
- a magnetométer területével (A)
- menetszámával (N)
- a mágneses mező indukciójával (B).

$$M_{\max} = N \cdot B \cdot I \cdot A$$

A mágneses indukció nagysága:

$$B = \frac{M_{\max}}{I \cdot N \cdot A}$$

A **forgatónyomaték maximális**, ha a keret síkja **párhuzamos** a mező indukcióvonalalaival

A **forgatónyomaték nulla**, ha a keret síkja **merőleges** a mező indukcióvonalaira

TARTALOM

Mágneses
alajjelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

Mágneses
indukcióvonalak

Mágneses
térerősség

Kérdések

Mágneses indukció

A mágneses indukció vektor iránya:

Az egyensúlyi helyzetbe beállt próbatekerccs, vagy iránytű déli pólusából az északi pólusa felé mutató irány.

TARTALOM

Mágneses
alapjelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

Mágneses
indukcióvonalak

Mágneses
télerősség

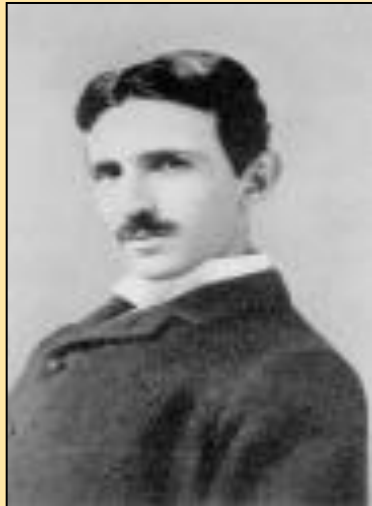
Kérdések

Mágneses indukció

A mágneses indukció mértékegysége:

T (tesla)

$$1T = 1 \frac{N}{Am}$$

Nikola Tesla
(1856-1943)

Horvát születésű fizikus, dolgozott a budapesti Ganz gyárban, majd Párizsban és Londonban. 1884-től az USA-ban Edison munkatársa volt.

TARTALOM

Mágneses
alapjelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

Mágneses
indukcióvonalak

Mágneses
télerősség

Kérdések

Mágneses indukció

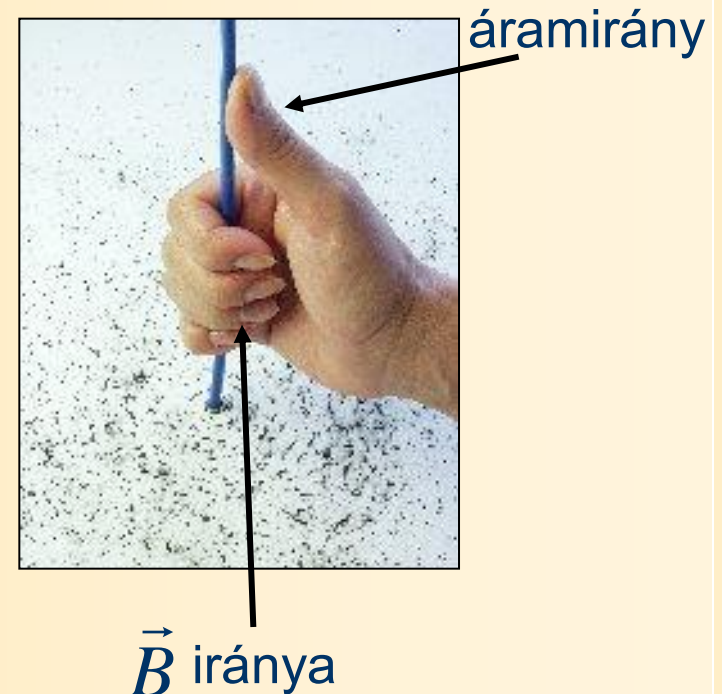
Mágneses indukció meghatározása a vezető adataival

1. Nagyon hosszú egyenes vezetőől „r” távolságban

$$B = \mu_0 \cdot \frac{I}{2 \cdot r \cdot \pi}$$

μ_0 : vákuum
permeabilitás

$$\mu_0 = 4\pi \cdot 10^{-7} \frac{Vs}{Am}$$

TARTALOM

Mágneses
alapjelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

Mágneses
indukcióvonalak

Mágneses
térerősség

Kérdések

Mágneses indukció

2. „N” menetes, „l” hosszúságú egyenes tekercs belsejében

$$B = \mu_0 \cdot \frac{I \cdot N}{l}$$

áramirány →

A tekercs belsejében a mező homogén!

TARTALOM

Mágneses
alapjelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

Mágneses
indukcióvonalak

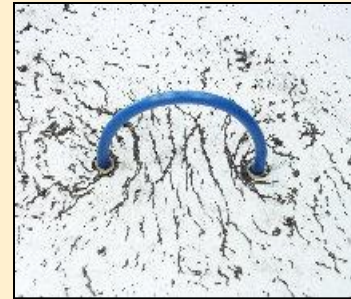
Mágneses
térerősség

Kérdések

Mágneses indukció

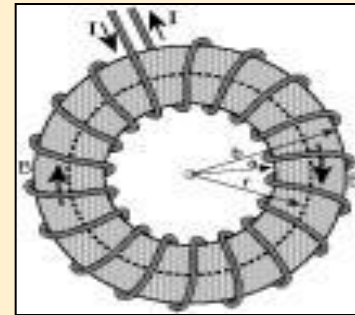
3. „ r „ sugarú körvezető középpontjában

$$B = \mu_0 \cdot \frac{I}{2 \cdot r}$$

4. „ r „ középsugarú, „ N „ menetszámú körtekercs belsejében

$$B = \mu_0 \cdot \frac{I \cdot N}{2 \cdot r \cdot \pi}$$

TARTALOM

Mágneses
alajelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

Mágneses
indukcióvonalak

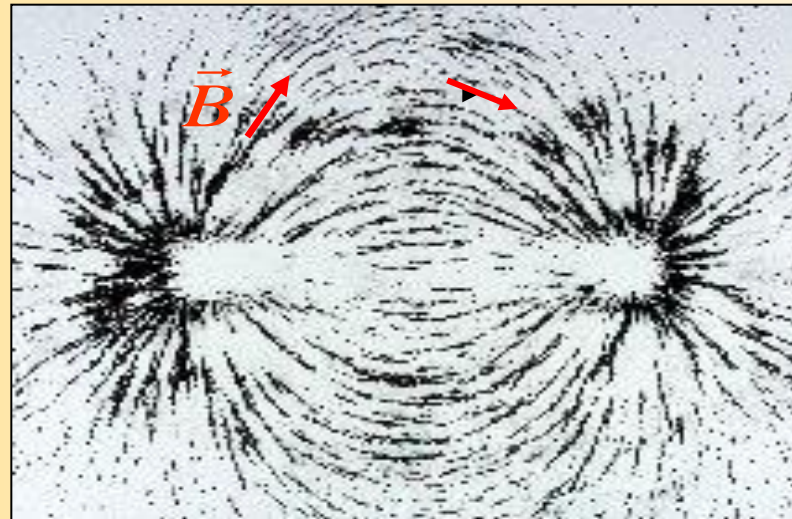
Mágneses
télerősség

Kérdések

Mágneses indukcióvonalak

Mágneses indukcióvonalak olyan zárt görbék, melyeknek bármely pontjába húzott érintő megadja a mágneses indukció vektor irányát.

A mágneses indukció nagyságát a mágneses indukcióvonalak sűrűsége jellemzi.

TARTALOM

Mágneses
alajelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

Mágneses
indukcióvonalak

Mágneses
télerősség

Kérdések

Mágneses télerősség

Mágneses télerősség:

Az $\frac{I}{2 \cdot r \cdot \pi}$ mennyiség, amely az egyenes vezetőben folyó „I” áramot körülvevő „r” sugarú kör kerületének hosszegységre jutó áram.

Jele: H

Mértékegysége: $\frac{A}{m}$

$$B = \mu_0 \cdot H$$

TARTALOM

Mágneses
alapjelenségek

Mágneses pólusok

Mágneses dipólus

Mágneses mező
szerkezete

Az áram mágneses
hatása

Lorentz erő

Mágneses
indukció

Mágneses
indukcióvonalak

Mágneses
télerősség

Kérdések

Kérdések

- Milyen erőhatások hatnak mágneses mezőben?
- Hasonlítsd össze az elektromos töltéseket és a mágneses dipólusokat!
- Mit nevezünk mágneses indukciónak?
- Hogyan lehet meghatározni a mágneses indukció nagyságát és az irányát?
- Különböző alakú vezetők esetén hogyan határozható meg a mágneses indukció?
- Mit nevezünk mágneses indukcióvonalaknak?
- Mi a kapcsolat a mágneses indukció és a mágneses télerősség között?
- Sorolj fel fizikusokat, akik a mágnesesség jelenségével foglalkoztak!